

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ «ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА»**

Факультет/інститут психології
Кафедра **філософії, соціології та релігієзнавства**

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Методика викладання дисциплін культурологічного спрямування

Освітня програма - Бакалавр

Спеціальність : 033 Філософія

Галузь знань : філософія

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 2 від 26. 08. 2022 р.

м. Івано-Франківськ - 2022

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Результати навчання (компетентності)
5. Організація навчання курсу
6. Система оцінювання курсу
7. Політика курсу
8. Рекомендована література
9. Додаткова література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Методика викладання дисциплін культурологічного спрямування
Викладач (-і)	Новосад Марія Гнатівна
Контактний телефон викладача	0951173467
Е-mail викладача	maria.novosad@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	нормативний курс
Обсяг дисципліни	90
Посилання на сайт дистанційного навчання	test-d-learn.pnu.edu.ua
Консультації	
2. Анотація до курсу	
Навчальна дисципліна «Методика викладання дисциплін культурологічного спрямування» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки Бакалавра (назва рівня вищої освіти, освітньо-кваліфікаційного рівня) Культурологічна освіта майбутнього фахівця покликана забезпечити досягнення ним насамперед культурного мислення, що утворюється співвіднесенням людини із соціальним і природним середовищем у межах певної національної або історичної системи культурних координат. Методика викладання культурологічних дисциплін надає цілісне, принципово нове бачення взаємовідносин людини зі світом, сприяє формуванню у студентів уявлень про загальнолюдські цінності та національні пріоритети, моделюванню їх поведінки в умовах сучасної глобалізації інформаційного простору. Сучасні студенти мають бути готові здійснювати професійну діяльність у полікультурному світі. Культурологічна освіта студентів повинна бути полікультурною по суті, розкривати множинність культурних систем, формувати досвід культурної діяльності, спрямованої на визначення соціально-функціональної ролі майбутнього фахівця та способів його входження в соціальну практику, пошуків культурно-детермінованих шляхів вирішення особистісних і професійних проблем. Методика викладання культурологічних дисциплін є системою знань про головні парадигми культурологічного пізнання, методологічні аспекти культурології, епістемології культури та пізнання про сутність, закономірності існування і розвитку культури. Галузь знань 03. – Гуманітарні науки Спеціальність 033. – Філософія Кількість кредитів - 3 Загальна кількість годин - 90	
3. Мета та цілі курсу	
Метою викладання навчальної дисципліни є: - отримання і поглиблення студентами знань з історії викладання культурологічних дисциплін та основними методами їх викладання; - закріплення засвоєння проблематики сучасних культурологічних досліджень у формах, придатних для педагогічного викладу; - ознайомлення з педагогічним інструментарієм; - оволодіння основами аналізу логіки побудови навчальних культурологічних дисциплін; - розуміння місця кожної навчальної дисципліни в системі усього навчального процесу.	

- ґрунтовне знання загальної історії викладання культурологічних дисциплін у вищих навчальних закладах;
- оволодіння предметом, змістом і функціями методики викладання культурологічних дисциплін у вищих навчальних закладах;
- опанування основними методами проведення занять із культурологічних дисциплін у вищих навчальних закладах;
- знання основних видів, структури й функцій занять із культурологічних дисциплін;
- оволодіння методикою підготовки різних типів занять із культурологічних дисциплін.

4. Результати навчання (компетентності)

Студенти повинні **знати**:

- структуру та зміст існуючих навчальних курсів з культурології;
- загальну історію викладання культурологічних дисциплін;
- знання методики викладання культурологічних дисциплін;
- знання з основних теоретичних напрямів, шкіл, концепцій, теорії і філософії культури, історії культури;
- методику проведення навчальних занять та форм контролю знань учнів та вміти її застосовувати;
- спроможність до систематизації знань з методики, теорії та історії культури, написання текстів лекцій та семінарів;
- володіння методикою та практичними навичками викладання культурологічних дисциплін.

У процесі вивчення дисципліни «Методика викладання культурологічних дисциплін» студенти засвоюють передбачені програмою знання і на цій основі набувають необхідних вмінь і навичок достатньо глибоко аналізувати різноманітні події, процеси і явища зі сфери культурного життя та робити відповідні власні судження і висновки. Комплексне використання різноманітних методів організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності студентів і методів стимулювання й мотивації їх навчання сприяють фаховій компетенції, виробленню професійних умінь і навичок, а також розвитку творчих засад особистості майбутнього фахівця з викладання культурологічних дисциплін у вищих навчальних закладах. Зокрема, студенти повинні **вміти**:

- складати навчально-методичний комплекс культурологічних дисциплін; вміти підготувати й провести фрагмент лекції з культурологічних дисциплін; вміти підготувати і провести практичне й семінарське заняття з культурологічних дисциплін; вміти організувати й провести олімпіаду культурологічної спрямованості; вміти організувати наукове курсове дослідження студентів у процесі вивчення культурологічних дисциплін.

5. Організація навчання курсу

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	14
семінарські заняття / практичні / лабораторні	16
самостійна робота	60

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
V	філософія	III	Нормативний

Тематика курсу

Тема, план	Форма	Література	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконан
------------	-------	------------	---------------	-------------	----------------

	заняття				ня
Тема1. Методика викладання культурологічних дисциплін як складова педагогіки вищої школи. План. 1. Предмет та завдання методики викладання у вищій школі. 2. Основні категорії методики викладання у вищій. 3. Метод і прийом, уміння і навички. 4. Співвідношення понять знання, уміння та здібностей.	Лекція	1. Бокань В. Культурологія. – К., 2000. 2.Культурологія: Навч. посіб. Для студ. вищ. навч. закл./К90Упоряд.:О .І.Погорілий, М.А.Собуцький -2-ге вид. –К.:2005.-320с 3. Передерій І.Г. Історія української культури: навч. посіб. для студентів усіх напрямів підготовки денної та заочної форм навчання / І.Г.Передерій, О.В.Тєвікова, А.В.Нарадько; за ред. І.Г.Передерій. – Полтава: Полт. НТУ, 2015. – 274 с. 4. Кордон М. В. Українська та зарубіжна культура: Підручник. 3-тє видання. – Київ: Центр учбової літератури, 2010. – 584 с. 5. Галіченко М. В., Поліщук І. Є. Історія української культури: Навчально-методичний посібник. Для студентів усіх напрямів	2	5	Згідно електронного розкладу
Тема 2. Навчальні програми з культурологічних дисциплін у вищих навчальних закладах. План. 1.Типові навчальні програми з культурологічних дисциплін для вищих закладів. 2. Розробка авторської навчальної програми з культурологічних дисциплін для вищих закладів. 3. Розробка робочої навчальної програми з культурологічних дисциплін для вищих закладів.	Лекція	І.Г.Передерій, О.В.Тєвікова, А.В.Нарадько; за ред. І.Г.Передерій. – Полтава: Полт. НТУ, 2015. – 274 с. 4. Кордон М. В. Українська та зарубіжна культура: Підручник. 3-тє видання. – Київ: Центр учбової літератури, 2010. – 584 с. 5. Галіченко М. В., Поліщук І. Є. Історія української культури: Навчально-методичний посібник. Для студентів усіх напрямів	2	5	Згідно електронного розкладу
Тема 3. Методика підготовки й проведення лекційних занять із культурологічних дисциплін у вищих навчальних закладах.	Лекція	І.Г.Передерій, О.В.Тєвікова, А.В.Нарадько; за ред. І.Г.Передерій. – Полтава: Полт. НТУ, 2015. – 274 с. 4. Кордон М. В. Українська та зарубіжна культура: Підручник. 3-тє видання. – Київ: Центр учбової літератури, 2010. – 584 с. 5. Галіченко М. В., Поліщук І. Є. Історія української культури: Навчально-методичний посібник. Для студентів усіх напрямів	2	5	Згідно електронного розкладу

План. 1. Добір літературних джерел до лекційного заняття з культурологічних дисциплін. 2. Розробка плану й змісту лекційного заняття з культурологічних дисциплін. 3. Оформлення конспекту лекції з культурологічних дисциплін. Тема 4. Методика організації і проведення семінарських занять із культурологічних дисциплін у вищих навчальних закладах. План. 1. Розробка плану й змісту семінарського заняття з культурологічних дисциплін. 2. Методика організації дискусії у процесі семінарського заняття з культурологічних дисциплін. 3. Оформлення методичних рекомендацій до семінарського заняття з культурологічних дисциплін. Тема 5. Практичні заняття як форма навчального процесу. План. 1. Поява практичної форми занять і еволюція в межах європейської освітньої традиції.	Лекція Лекція	підготовки університету. – Херсон, 2014. – 85 с. 6. Піча В. Культурологія. – Львів, 2003. 7. Закович М. Культурологія: українська і зарубіжна культура. Навч. посіб. – К., 2004. 8. Культурологія: українська та зарубіжна культура. /За ред. М.Заковича. – К., 2006. 9. Філіпенко А.С. Основи наукових досліджень. – К., 2004. 10. Дубасенюк О. А. Методика викладання педагогіки: курс лекцій / О. А. Дубасенюк, О. Є. Антонова. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – 328 с.	2 2	5 5	Згідно електронного розкладу Згідно електронного розкладу
---	-----------------------------	--	-------------------	-------------------	---

2. Основні різновиди практичних занять. 3. Вимоги до підготовки викладача. 4. Діалогічність як основа успіху практичних занять. Тема 6. Методика організації і контролю наукових досліджень студентів у процесі вивчення культурологічних дисциплін. План. 1.Розробка завдань для наукових досліджень студентів у процесі вивчення культурологічних дисциплін. 2. Основні форми контролю знань. 3. Сучасні системи оцінювання знань. 4. Форми поточного контролю знань. 4. Усні та письмові форми контролю. Тема 7. Особливості викладання культурологічних дисциплін. План. 1. Основні вимоги до культурологічних дисциплін як профільюючих (навчальні заклади культурно-організаційного і мистецького профілю). 2. Вимоги до культурологічних дисциплін як загальноосвітніх.	Лекція	11.Мистецтво бути викладачем: Практик. посібн./А. Брінклі, Б. Дантес, С. Флемм, С. Флемінг, Ч. Форсі, Е. Ротшильд / За ред. О. С. Сидоренка. – К.: Навчально-методичний центр «Консорціум із удосконалення менеджмент - освіти в Україні», 2003. – 144 с. 12. Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі: Навчальний посібник / В. М. Нагаєв. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 232 с. 13.Семиченко В.А. Психологія педагогічної діяльності: навчальний посібник для вищих навчальних закладів/ В.А. Семиченко. – Київ: Вища школа, 2004.– 335с. 14.Туркот Т. І. Психологія і педагогіка вищої школи в запитаннях і відповідях: Навчальний посібник / Т. І. Туркот. – К.: Кондор, 2011. – 516 с.	2	5	Згідно електронного розкладу
План. 1. Основні вимоги до культурологічних дисциплін як профільюючих (навчальні заклади культурно-організаційного і мистецького профілю). 2. Вимоги до культурологічних дисциплін як загальноосвітніх.	Лекція	11.Мистецтво бути викладачем: Практик. посібн./А. Брінклі, Б. Дантес, С. Флемм, С. Флемінг, Ч. Форсі, Е. Ротшильд / За ред. О. С. Сидоренка. – К.: Навчально-методичний центр «Консорціум із удосконалення менеджмент - освіти в Україні», 2003. – 144 с. 12. Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі: Навчальний посібник / В. М. Нагаєв. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 232 с. 13.Семиченко В.А. Психологія педагогічної діяльності: навчальний посібник для вищих навчальних закладів/ В.А. Семиченко. – Київ: Вища школа, 2004.– 335с. 14.Туркот Т. І. Психологія і педагогіка вищої школи в запитаннях і відповідях: Навчальний посібник / Т. І. Туркот. – К.: Кондор, 2011. – 516 с.	2	5	Згідно електронного розкладу

Теми семінарських занять Тема 1. Предмет та основні категорії методики викладання у вищій школі. План. 1. Методика викладання культурологічних у вищій школі. 2. Основні прийоми та форми лекції, для підсилення їх ефективності. 4. Взаємозв'язок і взаємозалежність між категоріями: знання, уміння, навички в контексті методики викладання у вищій школі. 5. Структура заняття як фундамент методики викладання.	Семі нар	15.Фурман А. В. Проблемні ситуації в навчанні: Кн. для вчителя / А. В. Фурман. – К.: Рад. шк., 1991. – 191 с. 16.Карнегі Д. Як здобувати друзів і впливати на людей / Д. Карнегі. - Пер. В. Грузина. – К. : Всесвіт, 2010. – 91 с. 17.Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : Підручник / М. Дичківська. – 2-ге вид., доповн. – К. : Академвидав, 2012. – 352с. 18. Яновицька О. Нова дидактика і 1000 дрібниць/ О. Яновицька, М. Адамський. – К., 2005. – 110с.	2	50	Згідно електронного розкладу
Тема 2-3 Лекція як форма навчального процесу. План. 1 Види лекцій, прийоми активізації уваги студентів під час лекції. 3. Способи внутрішньої мотивації студентів на першій лекції. 4. Сприймання та засвоєння студентами інформації викладача на лекції. 5. Особливості	Семі нар		4	50	Згідно електронного розкладу

вищій школі. План. 1. Психолого-педагогічні умови забезпечення контакту викладача вищої школи зі студентами. 2. Роль самопрезентації викладача ВНЗ у забезпеченні взаємного контакту зі студентами. 3. Виховний потенціал стилів педагогічного спілкування. 4. Індивідуальний стиль педагогічного спілкування та шляхи його формування. 5. Оформити презентацію зі структурними виховними елементами Тема 6. Форми контролю знань. План. 1. Критерії оцінювання ефективності знань як метод навчання у ВНЗ. 2. Студентські творчі проекти, презентації як засіб професійного самовдосконалення. 3. Форма контролю залікова робота та відповідність змісту навчальній програмі, науковість. 4. Лаконічність і логічність викладу знань у тестах.	Семі нар	23. Педагогіка : Навчальний посібник / В. М. Галузьяк, М. І. Сметанський, В. І. Шахов. – 5 – е вид., випр. і доп. – Вінниця: Видавн. ТОВ фірма «Планер», 2012. – 400 с. 24. Удич З. І. Психолого-педагогічна готовність вчителя до організації самовиховання старшокласників : навчально-методичний посібник / З.І. Удич. – Тернопіль, 2009. – 248 с. 25. Федорчук В. Комунікативна компетентність педагога / В. Федорчук. – К.: Шк. світ, 2007. – 128 с. 26. Тарасенко Г. С. Формування виховного потенціалу вчителя в процесі загально-педагогічної підготовки: культурологічний	2 2	50 50	Згідно електронного розкладу Згідно розкладу
---	---------------------	--	-------------------	---------------------	--

5. Виразність, культура мовлення та вільне володіння змістом екзаменаційного завдання. 6. Розробити тестові завдання з обраної теми. Тема 7. Методика організації і контролю наукових досліджень. План. 1. Методика організації і написання курсової роботи. 2. Методика організації і написання дипломної роботи 3. Етапи самостійної роботи над науковим дослідженням. 4. Структура дипломної роботи. 5. Розробити основні структурні елементи дипломної роботи Тема 8. Особливості викладання культурологічних дисциплін. План. 1. Основні вимоги до культурологічних дисциплін як профільюючих (навчальні заклади культурно-організаційного і мистецького профілю). 2. Вимоги до культурологічних дисциплін як загальноосвітніх. 3. Провести показовий виступ на відкритому занятті з вибраного курсу культурологічних дисциплін.	Семі нар	підхід/ Г. С. Тарасенко// Наук. записки ВДПУ ім. М. Коцюбинського. – Вип. 6. Ч. 2. – Сер.: Педагогіка і психологія. – Вінниця, 2002. – С.71-74 27. Методика викладання у вищій школі: Навчальний посібник /В. В Каплінський. – Вінниця: ТОВ «Ніланд ЛТД», 2015 – 224 с. 28. Шейко В.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник / В.М. Шейко, Н.М. Кушнарєнко – 5-те вид-ня стер. – К.: Знання, 2006. – 307 с.	2		Згідно розкладу
---	---------------------	--	----------	--	------------------------

Завдання для самостійної роботи 1. Знання культурологічного словника. 2. Опрацювання першоджерел та наукової літератури за темами: 1. Культурологія як комплексна наука і навчальна дисципліна. 2. Збереження і трансляція знань в давніх цивілізаціях. 3. Поява університетської традиції. 4. Еволюція викладання філософських і культурологічних дисциплін. 5. Основні освітні (університетські) експерименти ХХ століття. 6. Поняття проблемної лекції 7. Культурологічні дисципліни за межами вищої школи. 8. Європейська і світова практика викладання культурології Залік			6 6 6 8 6 4 6 8 6 4	50	
6. Система Загальна система оцінювання курсу	оцінювання курсу Із максимальних 100 балів загального оцінювання предмету, які може набрати студент у ході засвоєння дисципліни максимум 50 балів відводиться на роботу на семінарських заняттях: написання обраного проекту чи роботи (максимум				

	15 балів), за знання культурологічних термінів – максимум 10 балів, на захист презентацій за обрані студентами тем (25 балів). Наступних 50 балів – це залікове тестування складене на основі лекційних занять.
Вимоги до письмової роботи	Напередодні письмової (контрольної) роботи (подається 5 запитань) студенти отримують заготовки на самостійну роботу – уміщується глосарій, найважливіша хронологія подій. Окремі завдання із пропонованих потрапляють студентам під час написання письмової роботи. Крім конкретних питань пропонуються також два розлогих.
Семінарські заняття	Семінарські заняття покликані утвердити у студентів конкретні знання з дисципліни, розвивати мислення, формувати навички розробок структури уроків, схем тематичних карт з обраних тем, публічних виступів, умінню проводити різні форми занять та виробити методику проведення різних типів уроків.
Умови допуску до підсумкового контролю	Для допуску до підсумкового контролю (заліку) студент мусить захистити презентацію з обраної теми на – мінімум 25 балів; отримати мінімальний задовільний бал за виконання розробленого проекту – мінімум 15 балів, оцінок за засвоєння культурологічних термінів на семінарських заняттях – мінімум 10 балів. Мінімальний сумарний бал для допуску до підсумкового контролю з дисципліни – 50 балів.
7. Політика курсу	
Політика курсу «Методика викладання дисциплін культурологічного спрямування» передбачає перездачу усіх невиконаних завдань в силу серйозних запізнь на заняття або пропущених пар без поважних причин. Студенти, що слухають дисципліну зобов'язані відпрацювати заняття, невиконаний обсяг робіт (переписати контрольну роботу, написати реферат, написати колоквиум у письмовій формі). У випадку запозичених робіт, випадків плагіату, вияв академічної недоброчесності, порушення дисципліни, поведінка в аудиторії викладач пропонує студентові повторно виконати необхідний вид роботи.	
8. Рекомендована література	

1. Бокань В. Культурологія. – К., 2000.
2. Європейська та українська культура в нарисах: Навч. посіб. / За ред. І . З. Цехмістро, В. І. Штанько, В . С. Старовойт та ін. – К., 2003.
3. Культурологія: Навч. посіб. Для студ. вищ. навч. закл./К90Упоряд.:О.І.Погорілий, М.А.Собуцький -2-ге вид. –К.:2005.-320с
4. Кашуба М . В. Історія української культури: Курс лекцій. – Л., 2011.
5. Культура і побут населення України: Навч. посіб. / Під ред . В . І. Наулко, Л Ф. Артюх. – К., 1993.
6. Культура українського народу: Навч. посіб. / В . М. Русанівський , Г . Д. Вервес, М . В. Гончаренко. – К., 1994.
7. Культурологія: історія і теорія світової культури ХХ ст.: Навч . посіб. / Під. ред. Л . І .Кормича, В . В . Багацького. – Х., 2003.
8. Марченко М . І. Історія української культури. З найдавніших часів до середини ХVІІ ст. – К., 1961.
9. Новосад М. Г. Лекції з історії української культури. - Івано-Франківськ: Територія друку, 2016. -140 с.
10. Новосад М. Г. Лекції з історії української культури для дистанційного навчання. - Калущ: Артєкс, 2018. - 250 с.
11. Новосад М. Г. Історія української культури: Навчально-методичні рекомендації. - Івано-Франківськ:Територія друку – 2018. – 96 с.
- 12.Передерій І.Г. Історія української культури: навч. посіб. для студентів усіх напрямів підготовки денної та заочної форм навчання / І.Г.Передерій, О.В.Тєвікова, А.В.Нарадько; за ред. І.Г.Передерій. – Полтава: ПолтНТУ, 2015. – 274 с.
13. Попович М . В. Нарис історії культури України. – К.,1998.
14. Українська культура: Лекції / За ред. Д. Антоновича. – К., 1993.
15. Фареній І . А . Історія української культури з найдавніших часів до кінця Х VІІІ століття: Короткий курс лекцій для студентів заочної форми навчання. – Черкаси, 2012. – 155 с .
16. Філіпенко А.С. Основи наукових досліджень. – К., 2004.
17. Шейко В . М., Білоцерківський В . Я. Історія української культури: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. – К., 2011.
18. Шейко В . М., Тишевська Л . Г. Історія української культури : Навч. посіб. – К., 2006.
19. Шейко В.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності: Підручник / В.М. Шейко, Н.М. Кушнарєнко – 5-те вид-ня стер. – К.: Знання, 2006. – 307 с.

9. Додаткова література

1. Гольштейн А. Тренінг умінь спілкування / А. Гольштейн, В. Хомик – К.: Либідь, 2003. – 520 с.
2. Дубасенюк О. А. Методика викладання педагогіки: курс лекцій / О. А. Дубасенюк, О. Є. Антонова. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – 328 с.
3. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : Підручник / М. Дичківська. – 2-ге вид., доповн. – К. : Академвидав, 2012. – 352с.
4. Ішмуратов А. Т. Конфлікт і згода/ Основи когнітивної теорії конфліктів: Навч. посібн. для студ. вузів / А. Т. Ішмуратов. – К.: Наукова думка, 1996. – 190с.
5. Карнегі Д. Як здобувати друзів і впливати на людей / Д. Карнегі. - Пер. В. Грузина. – К. : Всесвіт, 2010. – 91 с.
6. Каплінський В. В. 100 складних ситуацій: шукаємо рішення / В. В. Каплінський. – Вінниця, 2015. – 80 с.
7. Кузьмінський А. І. Педагогіка: Завдання і ситуації: Практикум. для студ. та викладачів / А. І. Кузьмінський, Л. П. Вовк, В. І. Омеляненко. – К.: Знання– Прес, 2019.

– 429 с.

8. Мистецтво бути викладачем: Практич. посібн./А. Брінклі, Б. Дантес, С. Флемм, С. Флемінг, Ч. Форсі, Е. Ротшильд / За ред. О. С. Сидоренка. – К.: Навчально-методичний центр «Консорціум із удосконалення менеджмент - освіти в Україні», 2003. – 144 с.

19. Нагаєв В.М. Методика викладання у вищій школі: Навчальний посібник / В. М. Нагаєв. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 232 с.

10. Методика викладання у вищій школі: Навчальний посібник /В. В Каплінський. – Вінниця: ТОВ «Ніланд ЛТД», 2019 – 224 с.

11. Педагогіка : Навчальний посібник / В. М. Галузяк, М. І. Сметанський, В. І. Шахов. – 5 – е вид., випр. і доп. – Вінниця: Видавн. ТОВ фірма «Планер», 2012. – 400 с.

12. Семиченко В.А. Психологія педагогічної діяльності: навчальний посібник для вищих навчальних закладів/ В.А. Семиченко. – Київ: Вища школа, 2004.– 335с.

13. Тарасенко Г. С. Формування виховного потенціалу вчителя в процесі загально-педагогічної підготовки: культурологічний підхід/ Г. С. Тарасенко// Наук. записки ВДПУ ім. М. Коцюбинського. – Вип. 6. Ч. 2. – Сер.: Педагогіка і психологія. – Вінниця, 2021. – С.71-74

14. Туркот Т. І. Психологія і педагогіка вищої школи в запитаннях і відповідях: Навчальний посібник / Т. І. Туркот. – К.: Кондор, 2011. – 516 с.

15. Удич З. І. Психолого-педагогічна готовність вчителя до організації самовиховання старшокласників : навчально-методичний посібник / З.І. Удич. – Тернопіль, 2020. – 248 с.

16. Федорчук В. Комунікативна компетентність педагога / В. Федорчук. – К.: Шк. світ, 2020. – 128 с.

17. Фурман А. В. Проблемні ситуації в навчанні: Кн. для вчителя / А. В. Фурман. – К.: Рад. шк., 1991. – 191 с.

18. Яновицька О. Нова дидактика і 1000 дрібниць/ О. Яновицька, М. Адамський. – К., 2019. – 110с.

Викладач : Новосад

Новосад Марія Гнатівна